

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Добринка Чанкова - р-л Катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“- Благоевград, член на научното жури за публична защита на дисертационния труд на

Стефан Петров Гайдарски - редовен докторант по „Наказателно право“, на тема: „Наказателноправна защита на трудовите права“

за получаване на образователната и научна степен ДОКТОР по направление 3.6 Право, научна специалност Наказателно право

1. Кратки биографични данни за докторанта

Стефан Петров Гайдарски е завършил специалност „Право“ в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ през 2006г. със специализации "Правораздаване" и "Публична администрация", и специалност "Финанси" в ЮЗУ "Н. Рилски". През периода 2009-2012г. е редовен докторант по Наказателно право в Катедра "Публичноправни науки и публичен мениджмънт" на Правно-историческия факултет на Югозападния университет, и след изпълнение на задачите по индивидуалния си план за обучение е отчислен с право на защита.

Като докторант Стефан Гайдарски активно участва в академичния живот на катедрата, факултета и университета. Провежда семинарни упражнения по наказателно право. Работил е като експерт, консултант и юрисконсулт. Всичко това се е отразило особено благоприятно върху разработването на дисертационния му труд, който сполучливо обединява знанията му не само в областта на наказателното право, но и в материята на трудовото право, а и в други правни отрасли.

2.Оценка на научните и практически резултати и приноси в дисертацията

Темата на дисертацията безспорно е актуална и значима. Трудовите права са важна част от фундаменталните права на човека и защитата им заслужава привилегировано внимание, в това число и наказателноправната им защита. Точно тази проблематика обаче досега в България не е задълбочено теоретично интерпретирана. Съществуват отделни фрагментарни изследвания, но не и цялостен труд. Същевременно, промените в наказателното законодателство относно престъпленията против трудовите права в последно време са твърде динамични, а липсва сериозен анализ. Съществуват редица проблеми, свързани с правилната квалификация на деянията, а съдебната практика по тях е ограничена. Всичко това прави трудът изключително релевантен както от научна, така и от практическа гледна точка.

Задачата, която си е поставил докторантът - изясняване същността и ефективността на наказателноправната защита на трудовите права като годин инструмент за гарантиране правата на гражданите по повод на тяхната трудова дейност - е амбициозна, но е изпълнена успешно. Той дори отива отвъд поставената си цел, като посредством теоретичния, систематичния и сравнителния анализ достига до редица разумни предложения за нейното усъвършенстване и доразвитие.

Дисертационният труд е в обем 193 страници и включва увод, три глави и заключение. Съдържа 144 бележки под линия на литература, българско и международно законодателство, статистика и съдебна практика. Приложена е богата библиографска справка на използваните източници на кирилица - 137 заглавия на български и руски езици, и 15 - на английски.

В **увода** накратко, но съдържателно е обоснована важността на най-тежката форма на държавна принуда по отношение спазването на трудовото законодателство като гаранция за защита на правата на наетите лица. Логично е посочено, че диалектичната връзка между наказателното и трудовото право има централно място в разработката. С труда се цели да се преодолее хроничната липса на интерес у пеналистите към толкова значима проблематика, която неизменно присъства в Особената част на Наказателния кодекс и във всички проекти за неговата новелизация.

Глава първа на дисертационния труд дава обща характеристика и разглежда някои специфични особености на наказателноправната защита на трудовите права. Правилно са открити три исторически периода в нея - от обнародването на действащия Наказателен кодекс през 1968 г. до приемането на Конституцията през 1991 г. като първи период; от 1991г. до 2007 г., когато България стана член на Европейския съюз като втори период, и от 2007г. до настоящия момент. Прецизно са посочени спецификите на тези периоди и съответно законодателните решения, търсещи сечението между упражняването на правото на труд и функциите на наказателната политика за постигането на необходимия баланс между свободната изява на воля и ненакърняването на основни права. Историческият преглед е силен, макар и на някои места да се третира странични въпроси или такива от общ характер.

При определяне на обекта на наказателноправната защита на трудовите права докторантът дава свои дефиниции, които макар и не винаги да се прецизно формулирани, оставят убеждението, че той внимателно и задълбочено е разсъждавал върху тях. В крайна сметка той стига до извода, че понастоящем наказателната репресия по отношение на грубите посегателства върху регламентирания от трудовото законодателство връзки между наемащ и нает, насочена към възстановяването на нормалния безпрепятствен процес на предоставяне на трудовата сила, е уредена разпокъсано и несистематично поради разнообразните родови обекти на защита. Основателно се посочва обаче, че тези наказателноправни норми са обединени от непосредствена цел и стремеж на законодателя за защита на трудовите права. Поради това съвършено състоятелна и с характер на принос е идеята тези норми да бъдат кодифицирани в един раздел от Особената част на НК, което разрешение би оптимизирало и рационализирало защитата на трудовите права от гледна точка на възможностите на държавната репресия.

В същата глава са разгледани различните теоретични виждания за същността на субекта на престъпленията против трудовите права и възможния субектен обхват. Направени са редица правилни отграничения и уточнения относно лицата, "годни" да извършат престъпления против трудовите права на гражданите. Може да се сподели виждането, че не всяко наказателноотговорно

лице може да бъде деец по реализацията на състави, свързани с наказателната гаранция на трудовите права, като субектният обхват е стеснен до длъжностните лица, които упражняват легитимно работодателска власт.

Последният параграф разглежда степента на обществена опасност като разграничителен критерий от административно-наказателната отговорност. Правилно се акцентира на възможността да се рационализира правната рамка и съотношението между административнонаказателната и наказателната отговорност при отклонения от трудовото законодателство. И ако, както сочи докторантът, уместността на държавната репресия от наказателноправен характер е решена от само себе си, фактически, поради обстоятелството, че България е страна по редица международноправни договори, изискващи такъв подход, а в последно време и поради членството ни в ЕС и необходимостта да транспонираме общностните нормативни актове, то големият въпрос е как да се приведат в действие съществуващите състави в НК.

Глава втора разглежда типичните престъпления против трудовите права. Предмет на вниманието на дисертанта са основните характеристики на съставите на чл. 136 и чл. 172, ал. 1 и 2 от НК. Изяснени са основните понятия и е направен преглед на съдебната практика и несъвършенствата в уредбата и правоприлагането. Направени са и редица *предложения de lege ferenda* с безспорен приносен характер.

Подробно и целенасочено е разгледана държавната политика по отношение на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд. Подложена е на критика досегашната уредба на наказателноправната защита на тези обществени отношения. Съставът на чл. 136 от НК е изцяло разгледан в нова светлина. След дълбинен анализ на законодателството и на практиката по прилагането му, се дава нова, по-прецизна формулировка на чл. 136, което, освен, че има значение на научен принос, би улеснило и практиката.

При анализа на дискриминационните престъпления против трудовите права по чл. 172, ал. 1, са открити несъвършенствата в посочването на дискриминационните признаци. Според дисертанта те са дълбоки и многостранни и предпоставят палиативното място на тази норма в гарантирането на трудовите права на гражданите. Същевременно, той търси и намира два възможни начина за

отстраняването им. Първият е да се изброят изчерпателно всички критерии, които биха били относими към накърняването на трудовите права на гражданите, или т. нар. трудова дискриминация. Вторият е бланкетният подход, или препращане към Кодекса на труда, който дисертантът уместно счита за рационален, защото изброяването на всички възможни дискриминационни критерии, които увреждат работниците или служителите при упражняването на трудовите им права, е задача на трудовото законодателство.

Детайлно и критично е разгледано и значението на разпоредбата на чл. 172, ал. 2 в посока наказателноправна забрана за осуетяване на конституционно гарантираното право на труд. С оглед на изтъкнатото дисертантът предлага *de lege ferenda* нова редакция на чл. 172, която намирам за удачна, ако бъдат направени малки стилистични подобрения.

Глава трета е посветена на другите състави в Особената част на НК, които предвиждат наказателна отговорност за нарушаване на трудовото законодателство.

На първо място е разгледан принудителният труд като специфична цел на трафика на хора по чл. 159а НК. Съвършено обосновано се сочи, че понятието принудителен труд съдържа в себе си наказателноправни, трудовоправни и международноправни елементи, намиращи се в диалектическо единство помежду си и за да се изясни съдържанието и наказателноправното значение на принудителния труд, в контекста на трафика на хора, е необходимо да се направят някои отграничения, сравнения и исторически препратки. След анализ дисертантът стига до верния извод, че определението на принудителния труд, по смисъла на Конвенция № 29 на МОТ от 1930 г. и допълнителните признаци, посочени в Конвенция № 105 от 1957 г., са изиграли своето значение. Модернизирането на дефиницията за принудителния труд - специфична цел на трафика на хора - би улеснило прилагането на наказателноправните норми. Ето защо дисертантът взема акт от Директива 2009/52/ЕО и Директива 2011/36/ЕС и дава своя, нова дефиниция на принудителния труд, която според него може да се изведе в чл. 93 НК или да се въплъти в конкретни състави. Това предложение без съмнение е рационално и цели осъвременяването на наказателното право и привеждането му в съответствие с актуалната ситуация, което е безспорен принос.

По-нататък щателно е проучен и анализиран чл. 192а НК относно незаконното наемане на деца. Характеризирани са особеностите на нормата и е направен критичен преглед на съдебната практика. Отправени са разумни препоръки *de lege ferenda* в две посоки: по отношение на систематическото място на нормата и по-сполучлива юридическа техника в редакцията на самия законов текст. Правилно се счита, че систематическото място не е в Глава четвърта, Раздел втори "Престъпления против младежта", а в Глава трета, Раздел шести "Престъпления против трудовите права на гражданите". Предложената нова редакция също е удачна.

На сериозна критика е подложена и разпоредбата на чл. 227 НК относно наказателната забрана за наемане на незаконнопребиваващи граждани като защита на законнопребиваващите. Отново престъплението е разгледано през призмата на съответните директиви на ЕС и се правят предложения за оптимизиране на текста, които могат да бъдат подкрепени.

Заключението обобщава резултатите от изследването и въз основа на тях докторантът прави предложенията си към бъдещия законодател.

Тази структура и съдържание на труда разкриват неговия до голяма степен интердисциплинарен характер. Той представлява сечение на наказателна материалноправна, трудовоправна и донякъде международноправна проблематика. Независимо от това, трудът не е еkleктичен, а хомогенен, тъй като съществува диалектическа връзка между отделните изследвани проблеми. Интердисциплинарният характер прави труда полезен в много аспекти.

Дисертантът показва задълбочено познаване на проблематиката, както в исторически аспект, така и в актуалните ѝ измерения; както от теоретическа, така и от практическа гледна точка, в национален и международен план. Нерядко в труда с голяма доза научна смелост се води полемика с утвърдени автори, но тонът е спокоен и е спазена научната етика.

Практическото значение на труда е безспорно - той е структуриран и разработен така, че пряко да адресира нормотворческата и правоприложната практика.

Възприетата методология е правилна. Използвани са различни общонаучни и специални методи на научно изследване и способности за тълкуване в правото. Това обезпечава верността на направените

изводи. Авторефератът е изготвен в съответствие с нормативните изисквания и правилно, пълно и точно отразява достиженията на труда.

3.Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят следните критични бележки и препоръки:

Не всички тези са докрай и убедително защитени, понякога са нужни още аргументи.

На места езикът може да се прецизира. Неприемливи за научен труд са емоционално натоварени фрази или конструкции като "бутикови измерения", "изработване на изложението " и др. Редица повторения могат да бъдат избегнати.

В литературната справка има и неотнормирани към темата заглавия, а така също и надживели времето си трудове. Не всички заглавия са използвани и цитирани.

Публикациите по темата на дисертацията са достатъчно на брой - 4, но изключително на български език. Препоръчвам авторът да провери своите идеи, публикувайки в чужбина. Графичното оформление също може да се подобри.

Направените бележки не се отразяват върху общата оценка на труда, а само целят да го подобрят при работа върху него за в бъдеще.

4.Заключение

В дисертацията се съдържат множество нови идеи и научни приноси, които съществено обогатяват наказателноправната теория. Затова считам, че представеният дисертационен труд покрива изцяло изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Н. Рилски“ относно присъждане на ОНС „Доктор“.

Ето защо считам, че на дисертационния труд на докторанта Стефан Петров Гайдарски трябва да се даде положителна оценка и той да получи образователната и научната степен ДОКТОР по професионално направление 3.6 Право /Наказателно право/.

29 Март 2015г.

Рецензент:

Проф. д-р Д. Чанкова